

ваны концептуальные положения и составляющие организационно-экономического механизма венчурного инвестирования.

Ключевые слова: инвестиции, венчурное инвестирование, венчурное предпринимательство, венчурный капитал, венчурный фонд.

Fursina O.V. Venture investments and mechanisms of its activation

In the article the theoretical foundations, characteristics and features of venture investment and its place in the national economic system are examined. The features of venture business and its forms are classified. The analysis of foreign experience in the venture business is made, peculiarities and characteristics features of model of venture investment in Ukraine are considered. Conceptual positions and components of organizational-economic mechanism of venture investment are grounded.

Keywords: investment, venture investment, venture business, venture capital, venture capital fund.

УДК [368.025.52:33]:630*61

Доц. Ю.В. Муравйов, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

СТРАХУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВТРАТ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

Розглянуто страхування як економічну категорію, що історично сформувалася. Страхування в сучасних умовах господарювання є найбільш ефективним методом відшкодування можливих збитків. Це інструмент захисту інтересів фізичних та юридичних осіб від настання страхових подій. Враховуючи специфіку ведення лісового господарства, обґрунтовано об'єктивну необхідність впровадження та розвитку страхування у цьому виді економічної діяльності.

Ключові слова: страхування, економічна діяльність, лісове господарство, лісозаготівля, хеджування.

Постановка проблеми. Ведення лісового господарства та процес лісозаготівлі супроводжується великою кількістю подій, що мають хаотичний характер, часто не залежать від користувачів лісових земель, знаходяться під впливом кліматичних умов, не якісного провадження економічної діяльності, а отже, мають ризиковий характер. Протидією для таких ризиків пропонуємо використання такого інструменту, як страхування, його впровадження та адаптації до сучасних умов ведення лісового господарства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Страхування має давню історію, сформовану під впливом об'єктивних факторів, національних традицій, видів економічної діяльності, ринкових вимог тощо. Істотний внесок у провадження та розвиток страхування в Україні здійснено в наукових працях О.М. Віленчука, М.С. Клапківа, В. Баранова, Г.В. Кравчука, С. Віденка, К.В. Бойка, Г.І. Андреева та ін.

Метою роботи є обґрунтування об'єктивної необхідності впровадження та розвитку страхування економічних втрат лісокористування.

Виклад основного матеріалу. Страхування – одна з форм охорони майнових і особистих інтересів застрахованих, які сплачують внески (премії) до страхових організацій і отримують відшкодування втрат, що виникають унаслідок стихійного лиха і нещасних випадків. Однак страхування є формою ризик-менеджменту, що використовується для хеджування проти ризику фінансових та інших втрат [1, 2]. У країнах вільної ринкової економіки існують два головних види страхування [1]:

- обов'язкове суспільно-правове (соціально-правове), організація якого зосереджена в руках громадських, а подекуди й державних страхових організацій (усе соціальне страхування, а в деяких країнах також страхування будівель від вогню тощо);
- приватне, яким опікуються акціонерні товариства й товариства взаємного страхування (страхування майна, життя та ін.) на базі приватної угоди між застрахованим і страховою організацією, якій застрахований зобов'язаний виплачувати встановлені угодою внески, а страховач при виникненні зазначеного у договорі випадку відшкодувати застрахованому втрату або виплатити обумовлену договором суму.

Сучасне законодавство України розглядає як вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [3]. Стосовно України, то віддавна в українських селах, ще до появи і значного поширення грошових відносин існувало страхування членів сільської громади у такому вигляді толоки [4, 5].

Сліди страхування на українських землях в сучасному розумінні знаходимо у "Руській Правді" (збірка стародавнього руського права, складена в Київській державі у XI-XII ст.). Прикладом цього є використання вири (вира – грошовий штраф за вбивство вільної людини (члена громади) у Київській Русі) [6].

Сучасне страхування виникло на українських землях у XIX ст. Розвинулися різні типи страхових організацій: акційні спілки, товариства взаємного страхування, земське страхування та інші. Сьогодні на страховому ринку України спостерігаємо тенденцію до оптимізації структури й управління та до фази стабілізації та концентрації. У таких умовах страховим компаніям доводиться йти з найбільш збиткових сегментів ринку, закривати неприбуткові відділення [7, 8]. Разом із тим, незважаючи на досить розвинений ринок страхування та його різновидів в Україні, страхування втрат від економічної діяльності в лісовому господарстві є відсутнім [9].

Стосовно Класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) лісове господарство включає: лісівництво, лісозаготівлі, одержування та первинне оброблення технічної або паливної деревини, збирання дикорослих лісових продуктів [10].

Лісівництво та лісозаготівля включає [10]:

- вирощування будівельного лісу: посадка, підсадка саджанців, охорона лісу та лісосік;
- вирощування молодого порослевого лісу та балансової деревини;
- вирощування лісосадивних матеріалів;
- вирощування різдвяних ялинок;
- лісозаготівля, рубання лісу та виробництво ділової деревини, такої як колоди, стовпи, жердини, одержування паливної деревини;
- вирубування (дерев) лісу з метою зробити землі придатними для сільськогосподарського виробництва;
- вирощування рослинних матеріалів для плетіння.

Перераховані вище види економічної діяльності без сумніву є високо ризиковані на предмет фінансових втрат із врахуванням екологічної, соціальної, історичної цінності лісових ресурсів. Це насамперед пов'язано з особливостями ведення лісового господарства та лісозаготівлі:

- довгий виробничий цикл, порівняно з іншими галузями;
- виникнення конфліктних ситуацій між іншими користувачами природних ресурсів (мисливські й сільські господарства);
- залежність всього процесу виробництва від природно-кліматичних умов;
- всихання деревостанів;
- лісові пожежі;
- пошкодження деревостанів шкідниками і хворобами лісу тощо.

Окрім особливостей ведення, є ще інші негаразди, що притаманні саме українським реаліям ведення лісового господарства та лісокористування. До них варто віднести [11]:

- потребує серйозного регулювання питання власності на землю, зокрема, і на землі лісового фонду;
- надані у постійне користування лісові ресурси не мають вартісної оцінки і тому не можуть бути гарантом отримання необхідних банківських кредитів;
- правова неврегульованість отримання і використання з державного бюджету необхідного фінансування;
- обмеженість коштів (державних та власних) для фінансування належного ведення лісового господарства;
- відсутність системи стимулювання якості лісгосподарських заходів;
- недосконалість організаційної структури;
- близько 70 % основних засобів держлісгоспів є зношеними, що не сприяє їх ефективному використанню;
- залежність лісгосподарського виробництва від недостатньо розвиненої сфери послуг підрядних організацій;
- низький рівень оплати праці, інших соціальних пільг для працівників, що породжує корупцію;
- значний рівень безробіття серед сільського працездатного населення як фактор наявних лісопорушень, заподіяння збитків лісовому господарству та тінювого використання лісових ресурсів;
- недостатня забезпеченість (чи повна відсутність) підприємств сучасними технічними засобами.

Поданий перелік є неповний і лише класифікує різні проблеми лісокористування України. Це ще раз підтверджує той факт, що під час ведення лісового господарства, лісокористування виникають ситуації чи наслідки, що значно погіршують не лише фінансовий стан підприємства, але призводять до погіршення лісівничих показників, а отже, і екологічного стану довкілля. Тобто йдеться про фінансове страхування еколого-економічних втрат лісокористування.

Вирішення цієї проблеми на практиці ми бачимо у створенні регіональної системи еколого-екологічного страхування страховими компаніями, на які покладені економічні завдання зниження бюджетних витрат на охорону навколишнього природного середовища в умовах природокористування за рахунок формування страхових резервів. Разом із тим, на рівні Державної агенції лісових ресурсів, як альтернатива, можна створити своє страхове розгалуження, представництва якого можуть бути розміщені в Обласних управліннях лісового

і мисливського господарства; створити страховий фонд через внески користувачів лісових ресурсів (державних підприємств лісового господарства).

Такий підхід є одним із напрямів хеджування – найбільш ефективним методом мінімізації ризиків [11]. Хеджування (англ. *Hedging*) – засіб зменшення ризику шляхом укладання певної угоди. Учасники угоди мають можливість компенсувати, знизити ступінь ризику, пов'язаного з можливими економічними втратами, зміною кон'юнктури ринку, попиту чи рівня цін впродовж виконання умов угоди [11]. Цей напрям страхування має широке застосування на фінансовому ринку. Разом із тим, його можна використовувати під час страхування еколого-економічних втрат лісокористування. Хеджування – дуже багатопланове за своїм змістом.

Хеджування полягає у використанні позиції, що компенсує ризик. Його економічний зміст зводиться до перенесення ризику (частково або повністю) від хеджера до іншого учасника ринку, який має договірні відносини із хеджером. Ці ризики можна кількісно оцінити та захистити активи за допомогою різних інструментів і технологій. Кількість постраждалих осіб або господарств завжди менша від потенційної кількості [11]. Отже, чим більша кількість суб'єктів страхування, тим менша частка коштів припадає на кожного учасника.

Відповідно до цієї мети, на систему страхування економічних втрат лісокористування покладаються такі функції [11]:

- забезпечення гарантованого покриття витрат і збитків користувачів лісового фонду;
- забезпечення фінансових резервів (фондів) для покриття економічних втрат лісокористування;
- фінансування страхувальником заходів щодо зниження економічних втрат лісокористування;
- прибутковий оборот тимчасово вільних коштів страхового фонду з їх подальшим цільовим використанням;
- екологічний (еколого-економічний) аудит застрахованої діяльності і страхуються екологічні ризики;

Таким чином, страхування може стати одним з ефективних економічних механізмів, що сприятиме запобіганню чи компенсації економічних втрат лісокористування. Оскільки будь-який суб'єкт господарювання зацікавлений в існуванні джерел компенсації завданих збитків та надання йому страхового захисту в разі настання несприятливих обставин.

Література

1. Сіренко І. Аналіз розвитку страхового ринку та оцінка його перспектив / І. Сіренко // Страхова справа. – 2009. – № 3(35). – С. 23-25.
2. Офіційна Інтернет-сторінка Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://dfp.gov.ua>.
3. Закон України "Про страхування" // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996 р., № 18, ст. 78) [Із змінами, внесеними згідно із Законами]. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
4. Клапків М.С. Витоки національного страхового ринку України / М.С. Клапків, Ю.М. Клапків. – Тернопіль : Вид-во "Збруч". 2003. – 236 с.
5. Енциклопедія українознавства. – У 10-х т. / гол. ред. Володимир Кубійович. – Париж, Нью-Йорк : Вид-во "Молоде життя", 1954-1989.

6. "Руська Правда" – збірка стародавнього руського права, складена в Київській державі у XI-XII ст. на основі звичаєвого права.
7. Баранова В. Проблеми функціонування страхової системи України в умовах фінансової кризи / В. Баранова // Економіст : наук. журнал. – 2009. – № 11. – С. 21-23.
8. Кравчук Г.В. Перспективи розвитку страхового ринку України після фінансової кризи / Г.В. Кравчук. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://nbuv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/pprbsu/2011_31/11_31_14.pdf
9. Віленчук О.М. Концептуальні засади розвитку екологічного страхування в лісовому господарстві / О.М. Віленчук // Фінанси України : журнал. – К. : Вид-во "Лібра", 2007. – С. 105-113.
10. Класифікатор видів економічної діяльності ДК 009:2010. Наказ Держспоживстандарту України 11.10.2010 р., № 457. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ubc.ua/Links/codes_ua2.html
11. Майор О.В. Деякі проблеми ефективного розвитку лісових господарств України / О.В. Майор // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2005. – Вип. 15.2. – С. 122-125.
12. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку : підручник / Л.О. Примостка. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 468 с.

Муравьев Ю.В. Страхование экономических потерь лесопользования

Рассмотрено страхование как экономическая категория, которая исторически сформировалась. Страхование в современных условиях ведения хозяйства является наиболее эффективным методом возмещения возможных убытков. Это инструмент защиты интересов физических и юридических лиц от наступления страховых событий. Учитывая специфику ведения лесного хозяйства, обоснована объективная необходимость внедрения и развития страхования в этом виде экономической деятельности.

Ключевые слова: страхование, экономическая деятельность, лесное хозяйство, лесозаготовка, хеджирование.

Muravyov Yu. V. Insurance of the Economic Losses in Forest Management

Insurance is considered as an economic category, which was historically formed. Insurance in modern conditions of management is the most efficient method for compensating potential damages. It is an instrument for asserting individual and corporate entities from insurance events' accrual. The necessity of insurance development and implementation in forest management is substantiated, taking into account specific character of the economic activity in forestry.

Keywords: insurance, economic activity, forestry, forest management, hedging.

УДК 336.012.23

Доц. О.О. Шакура, канд. екон. наук – Донецький НУ

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИКА В УМОВАХ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КОМЕРЦІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Запропоновано теоретико-методологічний підхід щодо з'ясування сутності фінансової надійності страховика в умовах розвитку системи комерційного страхування. Це дало змогу розкрити економічну природу категорії фінансової надійності як здатності виконати прийняті зобов'язання в процесі функціонування системи комерційного страхування в умовах впливу несприятливих факторів зміни економічної кон'юнктури та обґрунтувати істотні відмінності між фінансовою стійкістю та платоспроможністю, які базуються на спільних чинниках, але мають відмінність за критерієм перспективи оцінки фінансового стану компанії.

Ключові слова: страховик, система комерційного страхування, фінансова стійкість страховика, фінансова надійність страховика, платоспроможність страховика.

Актуальність. На сучасному етапі розбудови національної економіки дедалі більшого значення набувають такі механізми, що сприятимуть створен-

ню умов для формування та розвитку інноваційної моделі держави та економіки – економічно безпечної та конкурентоспроможної. Отже, за цих умов механізм страхування стає не тільки методом захисту майнових інтересів страховальників, але і засобом захисту від несприятливих змін ринкової кон'юнктури. Система комерційного страхування набуває значного поживлення та стрімко розвивається, проте в її формуванні та розвитку існують проблеми і труднощі, а отже, існує і потреба в системному, комплексному дослідженні, спрямованому на їх виявлення, та розробці рекомендацій щодо їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні економічна наука має певні напрацювання у дослідженні проблем становлення та розвитку страхування. В Україні основні проблеми теорії та практики страхування в умовах ринкової економіки досліджували В.Д. Базилевич [1], Н.М. Внукова [2], С.С. Осадець [3], В.В. Шахов [4], К.В. Шелехов [5] та інші. Але нині не приділяється достатньо уваги дослідженню щодо формування та розвитку механізму оцінювання фінансової надійності страховика, а також інструментів щодо її підвищення.

Мета дослідження. Отже, метою роботи є дослідження сутності фінансової надійності страховика в умовах необхідності розвитку сучасної системи комерційного страхування в Україні задля формування конкурентоспроможної національної економіки.

Результати дослідження. Система комерційного страхування є формою централізації і концентрації капіталу, який формується з внесків (премій) страховальників для забезпечення майнових інтересів громадян та юридичних осіб, у разі настання страхових випадків, при якій для виконання цих завдань створюється спеціалізована страхова організація, мета якої – отримання прибутку. Отже, вітчизняна система комерційного страхування виникла із проголошенням незалежності країни і, водночас, зазнало жорсткості і безкомпромісності міжнародної страхової системи. На сьогодні в рамках системи комерційного страхування функціонує 448 страхових компаній (станом на 1.01.2013 р.), зокрема: СК "life" – 64 компанії, СК "non-life" – 384 компанії (станом на 1.01.2012-442 компаній, у тому числі: СК "life" – 64 компанії, СК "non-life" – 378 компаній) [6]. Основні показники функціонування системи комерційного страхування представлено в табл. 1.

Входження системи комерційного страхування у світове господарство є актуальним і, водночас, проблематичним, оскільки воно зумовлене великою кількістю об'єктивних і суб'єктивних факторів. Найбільша проблема – формування її за відсутності історичних коренів та відірваності української страхової системи радянського періоду від світових страхових ринків. Ці проблеми проявляються у такому [7, с. 50]:

- на сьогодні не розроблену єдиної системи обліку господарської діяльності страховиків. Існуючі нормативно-інструктивні документи з обліку не враховують всіх аспектів страхової діяльності. У сучасних умовах одні й ті самі господарські операції у страхуванні відображаються страховиками України за різними методиками. Таким чином, невпорядкованість бухгалтерського обліку призводить до неможливості зваженої оцінки діяльності страховиків, знижує ефективність контролю за дотриманням ними вимог страхового законодавства;